

תוכן עניינים

3.....	מבוא
4.....	פרק 1 : אומנה מהי?.....
4.....	1.1. המצב הקיים.....
7.....	1.2. הצעת חוק האומנה התשע"ג.....
10.....	פרק 2 : האומנה- סוגיה והשפעותיה.....
12.....	פרק 3 : תהליך ביצוע האומנה.....
14.....	3. מעמד משפחת האומנה.....
16.....	פרק 4 : פסיקה.....
18.....	פרק 5 : המצב בעולם.....
20.....	פרק 6 : טענות בעד ונגד החוק החדש.....
23.....	סיכום.....
25.....	ביבליוגרפיה.....

מבוא

המצב הטבעי בו ילדים גדלים ומתפתחים במשפחתם הביולוגית אינו תמיד אפשרי או אינו תמיד הטוב ביותר עבור חלק מהילדים. הורים נעדרים, חולים, חסרי מסוגלות או אף מסוכנים הינם מקרים בהם הילדים נמצאים בסכנה ממשית להתפתחותם וגדילתם והממסד נאלץ למצוא דרכים להבטיח את בריאותם ואת מימוש זכויותיהם הטבעיות. ישנם מספר דרכים לפתרון המצב ובאחת מהן, האומנות, נדון בעבודה זו.

האומנות, למרות היותה פתרון לבעיה, מציבה לא מעט בעיות בעצם קיומה וזאת, בין השאר, בעקבות חקיקה לא מספקת. בנוסף לחקיקה החלקית, התחייבה מדינת ישראל לנהוג על פי אמנת האו"ם לזכויות הילד, נושא המוסיף קושי על הקיים. לקשיים אלו ניתן להוסיף מקרים יוצאי דופן בהם זכויות ההורים עומדים מול זכויות הילד ודרישות שונות מועלות לפסיקת בית המשפט למטרת קביעה איזה ערך גובר על ערך אחר.

עבודה זו באה לענות על השאלה- האם וכיצד עשוי מימוש חוק האומנה המוצע הכתוב על פי אמנת האו"ם לשנות את מצב האומנה בפועל בישראל תוך התייחסות למצבה החוקי ולפסיקות בית המשפט.

האומנה הינה האפשרות הטובה ביותר עבור חלק מהילדים בסיכון ועל מנת להכשירה כראוי ולהעניק גם להורי האומנה את יכולת הפעולה הטובה ביותר עבור ילדי האומנה יש צורך משמעותי בהבנת החוק המוצע, השלכותיו ומשמעותו מבחינת תפיסת בית המשפט את מעמד ילד האומנה, הורי האומנה וההורים הביולוגיים.

עבודה זו תפתח בסקר קצר אודות מצב האומנה לאשורו בישראל תוך סקירת החוקים, התקנונים וההנחיות הנוגעים לעניין. לאחר מכן תתבצע סקירה של החוק המוצע על סעיפיו השונים והשינויים המשליך על חוקים נוספים. בנוסף תתבצע סקירה לגבי סוגי האומנה השונים ויסקר תהליך ביצוע האומנה בפועל.

לאחר סקירות אלו תבדוק עבודה זו את מעמד משפחת האומנה כיום ותבדוק את המצב בפסיקה תוך שימת דגש על פסיקות מהותיות. בעקבות פרק זה תמשיך העבודה ותבדוק את מצב האומנה בהיבט המשפטי במדינות נוספות מבחינת זוויות המבט הרלוונטיות לעבודה זו. לאחר מכן ירוכזו הטענות בעד ונגד החוק החדש מכלל היבטיהם ועומקם והעבודה תסתכם בדיון וסיכום לבדיקת השפעת החוק החדש המוצע על מצב האומנה בפועל ועל הפסיקה העתידית בנושא.

פרק 1: אומנה מהי?

1.1. המצב הקיים

על פי אתר משרד הרווחה של ממשלת ישראל, אומנה מוגדרת כסידור זמני לילד שהוצא ממשמורת הוריו עד להשתקמותם בקהילה תוך ניסיון לשמירת קשר עם הוריו הביולוגיים. בשירותי האומנה נעשה שימוש עבור ילדים בסיכון או בעלי נכות נפשית או פיזית והוא מסתיים לכל היותר בהגיע הילד לגיל 18.¹

נושא האומנה אינו מעוגן בחוק במדינת ישראל ועיקר ההוראות בנושא מופיעות בתקנות לענייני סעד וכן מתוך חוקים נוספים אשר יסקרו להלן. בתחילת חודש אפריל שנת 2011 פורסמו נהלים חדשים הנוגעים לסידור ילדים במשפחות אומנה והטיפול בהם אשר החליפו נהלים שפורסמו בשנת 1999.²

ראשית, מציינים הנהלים את הרציונל העומד מאחורי משפחת אומנה והוא הקרבה הרגשית והטיפולית המרבית האפשרית למצב הטבעי והרגיל אותו אמור היה לחוות הילד.³ כמו כן מגבילים הנהלים את הטיפול באמצעות משפחת אומנה לגיל 18 בלבד ומדגישים את זמניותו ומטרתו כהעמדת ילד האומנה ברשות עצמו כבוגר בעל כלים נורמטיביים ובריאים.⁴ מלבד במקרים מיוחדים, יתאפשר מגע בין המשפחה הביולוגית לילד האומנה.⁵

בהמשך מוגדרת המשפחה כאשר המצב הרצוי מוגדר כזוג הורים בעלי מין משלים ואשר הינם בעלי ילדים משלהם, אך ניתנת האפשרות גם להורים חד הוריים לתפקד כילדי אומנה.⁶ לפני אפשרות התפקוד כמשפחת אומנה יהיה צורך בבדיקה ואישור של המשרד לשירותים חברתיים. חשוב לציין כי הנהל אינו מציין כדרישה היות הורי האומנה הורים ביולוגיים בעצמם ועל כן יש לבחון באם הפסיקה, אשר תיבדק בהמשך העבודה, תשים לב לפרט זה.

¹ משרד הרווחה והשירותים החברתיים. ממשלת ישראל. אתר:

<http://www.molsa.gov.il/Populations/Youth/ChildrenAtRisk/OutsideAssistance/Fosterage/Pages/FosterageHomePage.aspx>

² תקנון עבודה סוציאלית. הוראה 8.2 - הנהלים הנוגעים לסידור ילדים במשפחות אומנה לטיפול בהם ולפיקוח עליהם. המשרד לרווחה ולשירותים חברתיים, (2011).

http://www.molsa.gov.il/CommunityInfo/Regulations/SocialRegulations/Documents/%D7%A4%D7%A8%D7%A7%208-%20%D7%98%D7%99%D7%A4%D7%95%D7%9C%20%D7%91%D7%99%D7%9C%D7%93%D7%99%D7%9D%20%D7%95%D7%91%D7%91%D7%A0%D7%99%20%D7%A0%D7%95%D7%A2%D7%A8/8_2.pdf

³ שם, סי' 4 ראשי.

⁴ שם, סי' 4 (4)

⁵ שם, סי' 9.

⁶ שם, סי' 2.2.